П'єса на дві дії

ДІЙОВІ ОСОБИ:

Корольчук — робітник-машиніст.

Корол ьчукова — його мати.

Качуренко — жандармський вахмістр.

Оля — його дочка.

Наталка— робітниця.

Гнат,

Кузьма,

Василь, —

робітники залізниці.

Лікар.

Офіцер.

Робітники.

ДІЯ ПЕРША

Залізниця. Зліва — стіна депо з великими дверима, з яких виходять рейки. Задня стіна — краєвид невеликого містечка. Вечір. В містечку видно вогні в деяких хатках. Перед розчиненими дверима, на рейках, накладено дошки: деякі з робітників ще носять на купу з депо шматки дерева й заліза.

Гнат (кладучи з Кузьмою дошку). Ну, й годі! Барикада — перший сорт! Тепер, товариші... Слухайте, товариші!

Кузьма (клопотливо). Може б, слухай,той... може б, сюди вагонів підтягнути? Парочку вагончиків. От сюди їх...

Гнат. Не треба. Чекай.

Василь. Кузьма, мовчи! Заткнись — твоє діло потім!

Гнат. Так от, товариші. Тепер, значить, треба держатись. Паровоз наш. (Показує рукою на депо). Але треба його вдержати у себе хоч до ранку...

— Вдержимо! Ого!

— Чорта з два дамо!

— Хай спробують!

Гнат. Чекайте, товариші! Тут діло треба обдумати. Будь у нас револьверів хоч з двадцять, так і думать нема чого...

Кузьма (так же заклопотано). У Задубного б можна взяти, так далеко, чорт, живе. Якби хтось з хлопців...

Гнат. Чекай, Кузьмо...

Голос. Кузь, помовчи там!

Гнат. Тут, братця, діло не в тому. Револьвери не штука. Тут без револьверів видержати. От факт! Паровоз ми відвоювали, а далі...

Василь. А тепер їхати на паровозі в Горохове! Комітет виручить.

Гнат. А як ти поїдеш в Горохове? Хто повезе паровоза? Ти? Вони, сукини сини, знали, кого арештувать. Як ти без машиніста поїдеш?

— А Федір Жмаха? Голоси:-А Корольчук?

Гнат. "Жмаха"... А де Жмаха? Найди його, як він десь третій день п'є.

Голос. А Корольчук?

Деякі поглядають на Ол ю, яка стоїть, спершись на барикаду.

Гнат (неохоче). Корольчук... не годиться. Голос. Та чому не годиться? Найлуччий машиніст... Гнат (сердито). Не годиться, та й годі! О л я (весело, спокійно). Корольчук, товариші, не за нас. Він не поїде...

Гнат. Ну, та що там!.. Треба Жмаху шукать. Хай хто-небудь поїде в Капустяне, він, мабуть, у свого тестя п'є.

Василь. Я поїду! Я його хоч мертвого, а приведу!

Кузьма. Як буде упиратись, скажи, що той... що не можна так... Тут уся, сказать, держава, увесь робочий клас, а він, сволоч, п'є. По всій Росії забастовка, а ми піддамося? Того не буде!.. Хай їде...

Гнат. Ех, шкода — Скляренка забрали! Той би без рельсів пробрався в Горохове... Ну, та що...

Василь. Ану, тихо! (Прислухається до станції).

Всі озираються й дивляться.

Гнат. Ні, нічого... Вони не можуть так хутко. Не раніше, як на ранок збере. Ех, якби до ранку Жмаху знайти! Катай зараз, Василю. Чекай... А ми, товариші... Хай кожний іде додому. Стерегти паровоза будемо по черзі. Як що трапиться, щоб всі сюди бігли. Не давать їм паровоза! Вони хотять у губернію поїхать і привезти нам солдатів? Ну, цього не буде! ґ — Не дать! Нізащо!

Гол оси:< — З якої речі?

V — Наш паровоз! Революційний!

Гнат. Хай приводять жандарми стражників, все одно! Не піддаватись!

Василь. Убить старого жандарма, щоб не...

Гнат (змішано і строго до нього). Ну, ти з язиком по-менше...

Всі дивляться на Олю.

Оля (сміючись до Василя). Нічого, товаришу. Старий жандарм вже давно не батько мені... Тільки я думаю, що вбивать не треба.

Голоси (— Розуміється, не треба. — От ще сказав!

О л я. Чекайте, товариші... Не через те я кажу, що він мій батько, а тому, що те не поможе. Ну, уб'єм одного, а дадуть другого...

Голос. Звичайно.

О л я. Нам треба, щоб ми самі видержали... А держатись нам трудно... Жандармам і начальству можна держатись, бо вони мають гроші, їм хоч рік буде стоять залізниця — нічого, а нам трудно. От вони тепер поїхали по селах збирать на нас усіх сільських поліцаїв... Вранці вони, може, вже будуть тут. Що нам робить?

— Не давать, та й годі!

— Хай ідуть! Хай вбивають!

— Не даватись!

О л я. Товариші... Товариші... Чекайте. "Не даватись". Ну, вони заберуть паровоз і поїдуть в губернію. А з губернії привезуть салдатів і всіх нас арештують або перестріляють, як було на Болоховій. Нам, що б там не було, треба зв'язатись з нашими товаришами на Гороховім. Там нам дадуть грошей, зброї, і ми зможемо хоч з місяць страйкувати. А як не встигнемо до ранку виїхати і як прийдуть жандарми з поліцією, то... віддать їм паровоза.

— Як? З якої речі?

— Як віддать?

— Ну, як же це? Нізащо!

О ля. Чекайте! Битись з ними ми не можемо. У нас усього два револьвери й одна рушниця. Що ми зробимо? Чекайте, товариші! Хай беруть паровоза. Тільки вони на ньому не поїдуть. Ми його попсуємо...

Гнат. А як не встигнемо попсувати?

Ол я. Попсуємо рейки.

Гнат. А як і те не встигнемо?

О л я. Ну, так що ж буде доброго, як ми станемо тут і безоружні будемо не давати паровоза?

Гнат. А, от тут і єсть. Що? Чорт його зна... Помремо всі, і кінець. Хай стріляють. Все одно вони нас по одному переловлять.

Кузьма. Ех, якби можна було по телеграфу в Горохове...

— Е, в Горохове!

— А як вони по телеграфу в губернію да-дадуть знати?

Гнат. Ну, то як, товариші? Давати без бою паровоза чи ні? Для якого ж біса ми його сюди таскали? Ол я. Треба Жмаху знайти!

Голос. А Корольчук? Чому його не можна? Що вщ, жандармам передався, чи що?

Оля. Корольчук жандармам не передався, а тільки не схоче. А проте поговоріть з ним.

Гнат. Поговорити можна... Ну, Василю, катай у весь дух в Капустяне за Жмахою! А ви, товариші, по хатах... Як буде — побачимо... Ми тут зостаємся стерегти — я, Кузьма й товаришка Оля. А потім о дванадцятій годині слідуючі... Щоб не забули.

— Ну, ще чого скажеш!

— Не забудемо!

— А як що — давайте знати!

Гнат. Добре. Ну, йдіть. Та підіть по всіх товаришах, поговоріть, щоб не падали духом!

— Добре! Бувайте здорові!

— Добраніч!

— Щасливо!

Гнат (Василю). А Жмаху просто сюди веди. Ми тут будемо всю ніч, додому не підемо. Василь. Добре. Бувайте! Гнат і Оля. Щасливо!

Оля. Трошки холодно. Треба погрітись. (Ходить хутко по сцені).

Гнат. Вечори холодні поставали. (До Кузьми). У тебе ж заряджений револьвер?

Кузьма. Ну, от... А що ж би я його так держав?

Оля. Піду, обійду кругом депо. (Іде вліво).

Гнат (по паузі). Що, Кузьмо, хотів би ти собі таку жінку? Га?

Кузьма. Е!.. З неї жінка... Яка з неї жінка? Гнат. Що? Не подобається?

Кузьма. Чого не подобається? Тільки жінка... Що то за жінка, як вона вроді хлопця з револьверами ходить.

Гнат. Ха-ха-ха! А тобі б, щоб з макогоном?..

Кузьма. Та вже більше випадає з макогоном... Щотам у них вийшло з Корольчуком?

Гнат (робить цигарку). Не знаю.

Кузьма (цікаво). Е, знаєш... Що? Посварились? Чого Корольчук не хоче їхати?

Гнат. Не знаю. Не хоче, та й годі.

Кузьма. Що ж він, за жандармів, чи що?

Гнат. Не знаю, кажу тобі.

Кузьма. Брешеш, ти ж його приятель...

Гнат. Посварились того, що й йому хочеться, щоб вона ходила з макогоном, а не з револьвером.

.Кузьма. А-а...

Гнат. "А-а"... Розумний, правда?

Кузьма. Та що ж? Тільки... Ну, нехай собі там з нею, а чого ж він нас цурається?

Гнат. А от піди спитай його. Він цілий рік за нею ходив, от мав макогона їй в руки дати, а тут ми револьвера їй... Досадно... А як арештують її, то й зовсім пропала.

Кузьма. Що ж, вона його не любить хіба?

Гнат. Чого так?

Кузьма. Та чого. Якби любила, не покинула б.

Гнат. Ех, ти! (Насува шапку на лоба). Якби ще тебе так хто любив, як вона його любить...

Кузьма. А чого ж той... чого ж вона не хоче так, як він каже?

Гнат. Е, відчепись. Ходім і ми,— холодно.

їде за депо, за ним Кузьма, наперед зачинивши двері. Якийсь час нема

нікого.

Виходить Корольчук, за ним Наталка.

Корольчук (спиняючись). Ну, чого тобі хочеться, кажи прямо?

Наталка (мовчить, потупившись, мне руками хустку). Корольчук. Ну, Наталко? Мені ніколи. Наталка (тихо, не підводячи голови). Не їдь у Горохове... Не ходи сюди.

Корольчук. Знов! А тобі кажу що від цього?

Наталка мовчить. Корольчук. Ну?

Наталка. Тебе арештують або... уб'ють.

Корольчук. Ну, так що? Яке тобі діло? (Наталка мовчить). Ніхто мене не арештує і не вб'є. Іди додому, прощай, у мене справа тут є.

Наталка. Оля тебе не любить.

Корольчук. А тобі яке діло? Ну, не любить, то що з того? Ну,чого ж мовчиш? Ти мені це хотгла сказати? Ну, я знаю. А що далі? Щоб я тебе полюбив? Не люблю й не полюблю. Ну?

Наталка мовчить, потім помалу мовчки повертається і йде назад. Корольчук іде до депо, хмуро роздивляється навкруги. Виходить Оля.

Оля (весело). А! Добривечір! Чого ж сам прийшов? Корольчук. Аз ким же ще?

Оля. Ну, хоч би з моїм татом та з десятком поліцаїв. Корольчук. Ти знаєш, що ти говориш? Оля. А що ж тут такого надзвичайного? Корольчук. Я прийшов не лаятися з тобою, а побалакать... Там (хита на станцію) за стражниками поїхали.

Оля. Знаємо й чекаємо їх.

Корольчук. Вас усіх розгонять і заберуть паровоза. О л я. А ти їм поможеш, правда?

К о р О'л ь ч у к (по паузі). Так от, я прийшов сказати тобі: хочеш, я поїду на паровозі в Горохове?

Оля робить здивовано-радісний рух.

Корольчук. Але з умовою... Оля (осідаючи). Ага!

Корольчук (по паузі). Щоб ти зразу ж повінчалась зі мною й не мішалась до революції.

Оля. Так... Ну, так я не хочу. Можеш не їхати.

Корольчук. Ага! Так я й знав!

Оля. Нащо ж питав, як знав? (Сміється).

Корольчук. Дурний. А дурний завжди вірить усім.

Оля. Що ж, ти вірив, що я згоджуся?

Корольчук. Я вірив, що ти справді любиш мене.

Оля. Може, й люблю, а може, й ні. Такого, який товаришів покидає для своєї втіхи, такого не люблю.

Корольчук. Яка ж моя втіха?! Що ти плетеш? Що ти справді? Яка втіха?

О л я. А така, що ти... А, Остапе, що двадцятий раз про те саме говорити. Годі. Не покину я товаришів, і кінець. Ти можеш — кидай.

Корольчук. А-ти для своєї втіхи не жертвуєш інтересами товаришів?

Оля. Як саме?!

Корольчук. А так. Щоб не вийти за мене, ти не хочеш їхати зі мною в Горохове, а значить, помогти товаришам.

Оля. Так ти мене хочеш взяти? Силою? Примусом?

Корольчук. Як би не було, а ти хочеш так помогти товаришам? Га?

Оля. Ні!

Корольчук. Ага! Ну, то так ти мене любиш. Оля. Не люблю я тебе! Зовсім не люблю й не буду любить. Іди звідси... Іди до жандармів!

Входять Кузьма і Гнат.

Гнат. А! Здоров... Ну, що? (Ніяково дивиться на обох). Корольчук. Здоров...

Гнат (до Корольчука). А паровоз тут! (Хитає на депо). Корольчук. Знаю. Відберуть все одно... Гнат. Ну, хто його зна. Може, хочеш проїхатись в Горохове?

Оля. Він у губернію поїде. Корольчук. У вас же Жмаха єсть.

Гнат. Жмаха. Чорт його зна, де той Жмаха!.. А то б, може, поїхав би, га? Виручити... Корольчук. Не поїду.

Кузьма. Стидно, товаришу. Не годиться так... Корольчук. Кому годиться, а кому й ні. (До Олі). А щодо губернії, то... лучче б таких слів не говорить...

Вбігає Василь, задиханий.

Василь. Пропало діло! Ху! Жмаху арештували. Вже третій день в Капустянім. Тесть приїхав... Гнат. Та не може буть! Ну, пропало... О л я. Та-а-ак...

Оля й Кузьма (разом). Ах ти ж, господи! Що ж тепер?

Василь. Там хлопці хвилюються. Хотять іти в Капустяне й силою визволити Жмаху. Дурниця — нічого не вийде. Там стражники стережуть. Не можна одговорить... Іди, Гнате, щось скажи їм. Швидше... Вони хотять зараз іти.

Гнат. Ех, пропало діло! Що ж тепер? Остапе!..

Корольчук. Ну?

Гнат. Рішай.

Корольчук (на Олю). Хай вона рішає. Гнат. Товаришка Оля?! О л я. Я?? Корольчук. Ти.

Оля (до Гната й Василя). Знаєте, що він хоче від мене? Щоб я їхала з ним у Горохове, повінчалась і покинула революцію. Тільки з такою умовою він поїде. Можу я так зробити?

Гнат (розводить руками). Ну, знаєш... А просто для діла, для нас не хочеш зробить?

Корольчук. Вив мене одняли моє щастя, та щоб я його своїми руками ще й засипав? Ну, цього вже я не зроблю Верніть моє, я дам ваше...

Оля. Та я ж тебе возненавиджу, як червиву собаку! Чого ти хочеш?

Корольчук. То правда?

Оля. Як правда те, що я б тебе зараз своїми руками розірвала!

Василь. Хто там? (Вдивляється направо).

Виходять Корол ьчукова й Наталка

Оля. О! Ось іде підходяща до тебе.

Корол ьчукова (з плачем біжить до Остапа, припа-да до нього, голосить). Остапочку, сину мій єдиний. Навіщо ж ти? Ой, боже ж мій! На кого ж ти мене, стару...

Корольчук. Та що таке? Що вам, мамо? Та годі! Що таке? Що сталося?

Корольчукова. Не кидай же, не кидай мене...

Корольчук. Та хто кида? Що з вами? Чого ви прийшли сюди? (До Наталки). Що там таке?

Наталка. Вони почули, що ти хочеш їхать у Горохове на паровозі...

Корольчук. Що за дурниці! Заспокойтесь, мамо. Нікуди я не їду й не поїду. Ідіть додому.

Корольчукова. Ходім разом...

Корольчук. Та кажу ж вам, нікуди не поїду. (До Наталки). Негарно так робити. Одведи матір додому. Ідіть, мамо, присягаюсь вам, що зараз прийду додому й нікуди не, поїду. У мене тут діло єсть. Ідіть.

Корольчукова (до Олі). Я вас прохаю, Олю, пожалійте стару матір. Один він у мене. Не посилайте його нікуди.

Оля. Не бійтесь, Ганно Олексіївно, не пошлем. Ідіть спокійно додому.

Корольчукова. Господи, господи! Що ви затіяли? Олю, верніться додому.

Оля. Нічого, Ганно Олексіївно. За мене не бійтеся. А самі лучче йдіть додому, а то ще побачать вас тут та подумають, що й ви з нами. Он, здається, вже хтось іде сюди од станції.

Всі озираються. Василь. Жандарми... Офіцер і...

Оля. І мій татко... (До Корольчукової). Ось і сам тато сюди йде.

Василь. Але без стражників!

Оля (до Гната й Кузьми). Товариші! Тікайте звідси. Швидше. Щоб не бачили вас, а то... Краще сховайтесь... аба просто додому йдіть.

Гнат. Та що ви! Додому?!

Оля. Ну, все одно пропало. А то ще заберуть.

Гнат. А ви?

Оля. Мене все одно знають. Я хочу послухати, що вони казатимуть, а потім і я прийду. Прийду до вас, Гнате. Тікайте, швидше.

Кузьма. Та що ж? Ходім... Василю, ходім... Гнат. А вони арештують вас?

Оля. Ну, вдвох не посміють. А це що? (Показує револьвер).

Корольчукова. Ох, боже наш, що ж це таке? На рідного батька? Сину, ходім звідси, а то на нас подумають. Сину, ходім!

Корольчук. Ідіть, мамо, я зараз прийду. (Строго до Наталки). Наталко, іди з ними.

Наталка. Ходімте, Ганно Олексіївно. (Бере й силою веде вбік).

Корол ьчукова (озираючися). Сину, я тебе прошу, ради всього святого... Сину!

Корольчук. Та добре... Ідіть швидше.

Гнат (до Кузьми). Може, це йти нам?

Оля. Та чого ж ви тут будете? Яка користь? Вас тільки знатимуть і завтра заберуть. Ну, і що з того? Все одно пропало. Жмаху забрали, нема кому їхать. Ідіть же, ради бога! Швидше!

Гнат. Ех! Ну, приходьте зараз до мене... Оля. Прийду. Ідіть.

Василь. А знаєте що? Хто його зна, чого їм треба. Хай Гнат біжить до хлопців, а ми з Кузьмою сховаємось тут за депо. Як щось там таке буде... ми й вискочимо. Давай твій револьвер. А сам біжи.

Оля. Ну, хай так. Тільки швидше. Вже близько.

Гнат. То правда. На. (Дає револьвер). Так до мене?

Оля. До вас.

Гнат (до Корольчука). Остапе!.. Не поїдеш? Корольчук. Ні.

Всі троє зникають.

Оля (весь час позираючи до станції). Ну, чого ж ти зостався? Ще подумають, що й ти з нами. Тікай.

Корольчук. Краще б ти тікала. Іди лучче, Олю, додому. Подумай сама, що ти робиш. Чи це личить тобі... Ну, хай ми, мужчини, робітники... Іди додому, і я тоді, куди хочеш, поїду, піду... Віриш? Ну, говори!

О л я. Я вже тобі говорила. Пізно. Ось уже вони. Приходь до Гната. Прийдеш?

Корольчук. Не знаю.

Входять Офіцер і Качуренко.

Офіцер (до О лі, прикладаючи руку до кашкета). Добрий вечір.

Оля не відповідає, мовчки посміхається.

Качуренко (грізно). Тобі кажуть "добрий вечір"!

Офіцер. Тихо, тихо, Качуренко. (До Корольчука). Ви теж брали участь в крадіжці паровоза?

Корольчук. Ні в яких крадіжках я не брав участі.

Качуренко (до Олі). Іди зараз додому.

Оля. Це куди "додому" — в тюрму? Дякую, я ще не хочу.

Качуренко (ступаючи до неї). Мовчать! Як ти смієш мені так говорити!

Офіцер. Тихо, тихо, Качуренко...

Качуренко. Забирайсь, кажу, зараз додому!

Офіцер (до Олі). Ніхто вас в тюрму не хоче брати. Даю вам слово офіцера, що нічого вам не буде. Ради вашого батька.

Качуренко. Я тобі кажу — іди додому. Зараз тут буде поліція.

Оля. Мій дім — тут. Я вам сказала раз: я з жандармом жити не буду.

Качуренко. Чого ж ти хочеш? Чого ж ти хочеш, повіє? Щоб я тебе своїми руками пристрілив, як собаку? Що? Кажи мені зараз!

Оля. Стріляйте.

Качуренко. Іди додому!

Оля. Я додому піду, тільки до свого.

Качуренко. Ні, ти підеш до батьківського дому!

Оля. Ні, не піду!

Качуренко. Ти підеш, говорю, додому! Оля. Ні, не піду.

Качуренко. Так я тебе в тюрму одправлю. Я арештую тебе. (Вийма револьвер). Іди за нами. Оля. Ні, не піду.

Качуренко (люто). Іди!!! (Ступа до неї). Оля (вийма револьвер). У мене є теж револьвер. Качуренко. Ах, так ти на батька? Н-на! (Цілиться і стріляє).

Оля хапається за плече і спирається рукою на барикаду.

Офіцер. Качуренко! (Біжить до того).

Корольчук (стрибає вперед, хапа за горло Качурен-ка). Що ти зробив?! (Повертається до Олі й підхоплює).

О л я (силкується стояти). Нічого. Дурниця. (В цей мент вискакують Кузьма й Василь, вона до них). Нічого, нічого... Поможіть мені.

Качуренко весь осідає і з жахом дивиться на дочку.

Корольчук. Лікаря!! Беріть, на станцію... (До Качу-ренка). Біжіть за лікарем! Кузьмо... Василю, за ноги! Швидше! (До Качуренка). Та біжіть же!

Оля. Нічого, нічого...

Качуренко біжить уперед, за ним несуть Олю. ЗАВІСА

ДІЯ ДРУГА

Станційна кімната. Направо — двері на станцію, наліво — в другу кімнату.

Просто — вікна на залізницю. На канапі лежить Оля; вона часом стогне, але не приходить до п-ам'яті. За канапою недалеко сидить Качуренко. Він згорбився, осів, погляд йому несмілий, змучений. Сидить він, схиливши голову на руки. Як Оля застогне, він підіймається, обережно підходить до ліжка і, не сміючи показатись, зазирає ззаду. Знов сідає й сидить. Оля стогне, він підходить, боязко дивиться на неї, потім стає на коліна коло ліжка й тихо цілує її руку.

Весь час за вікнами чути гомін юрби. Качуренко встає й підходить до вікна. І зараз же чути крики обурення і гніву — то його побачили робітники. Він одходить і знов сідає. Входять Лікар і Корольчук. Качуренко поспішно встає й мовчки дивиться на них, погляд йому той же несмілий і змучений.

Лікар. Доброго здоров'я... Що? Не приходила до пам'яті?

Качуренко. Один раз. Минут п'ять... І знов.

Лікар (до Корольчука). Що ж? Становище не змінюється. Треба подивитись. (Підходить до Олі й обережно оглядає і вислухує її. Оля весь час тихо стогне).

Качуренко не сміє підійти близько, але з надією і страхом слідкує за всіма

рухами лікаря.

Корольчук і Лікар стараються не дивитися йому в очі, коли балакають з ним, і, видно, почувають себе з ним тяжко, може, навіть жаліють.

Корольчук. Ну?

Лікар. В тому самому стані. Але все-таки трошки гірше. Треба операцію. Куля засіла в легені.

Корольчук. І ви абсолютно не можете?

Лікар. Не можу, голубчику. Рад би душею. Не маю інструментів, нічого. Треба з города, з губернії везти оператора... Нічого не зробите. І боюсь, і не маю чим. Душею б рад... І треба спішить...

Корольчук. А її повезти не можна?

Лікар. О, боже борони... Не можна рухати... Інакше — ні за що не ручуся. Треба спокою абсолютного. І поспішайте, поспішайте... За годин вісім-дев'ять — ручуся, а більше...

Качуренко (хрипло). Може померти?

Лікар (силкуючись не дивитись на нього). Померти... не знаю, але комплікації всякі... І навіть... Не смію ховати од вас... навіть може бути смерть. Куля засіла в легенях... Кров просочується... Отже, може... Ну, словом, це річ дуже небезпечна. (До Корольчука). Треба їхати в губернію. Скільки годин туди їхати?

Корольчук (понуро). Як добре пустити, то за три години можна бути.

Лікар. От якраз добре: три туди, годину-дві там, три назад... Вісім-дев'ять годин... Якраз добре... Треба їхати. Ви теж страйкуєте?

Корольчук. Страйкую.

Лікар. Ну що ж... Попросіть товаришів дозволити вам поїхати в місто за лікарем. Тут нема політики... Паровоз начальство залізниці дасть. Він, здається, вже готовий стоїть, я бачив.

Корольчук. Готовий. Але начальство хоче разом зі мною послати і... жандарма...

Лікар (як і Корольчук, весь час мимохіть подивляються на Качуренка, а між собою переглядаються розуміючими поглядами). Так... А може б, на цей раз начальство згодилось пустити вас самого? (До Качуренка). Як ви думаєте, можна це?

Качуренко (хвилюючись). Не знаю... Трудно... Тут і так... арештувать хотіли. Ну, та вже для мене і що так бог покарав... Але я так кажу Остапу Гавриловичу — хай згоджується... Хай згоджується. А я зроблю, щоб не посилали більше нікого. Щоб сам Остап Гаврилович поїхав. Ну, а там уже як бог дасть... Як залізниця в руках революціонерів, його приймуть.

Лікар. А невідомо, в чиїх руках?

Качуренко. Невідомо. Телеграф же попсовано. Нічого не знаємо. (Глибоко зітхає). А як у руках начальства, то Остап Гаврилович покаже пакет, і... теж буде добре.

Корольчук. А в пакеті що буде написано?

Качуренко (озирається, тихо). Пакет ми підмінимо... Дамо другий. Напишемо, що тут все добре. І ви привезете тільки лікаря...

Корольчук (пильно дивиться). А то правда?

Качуренко. Господи!.. Правда.

Корольчук. Як же ви підміните? А підпис офіцера? Качуренко. Я вже якось зроблю... Корольчук. Не знаю. (До Лікаря). А в Гороховім нема лікаря?

Лікар. Нема.

Корольчук. Я це того питаю, що в Горохове ближче... За дві години можна.

Лікар (поспішно). Я розумію, я розумію... На жаль, нема. Нема там...

Качуренко. Ну, як же ви думаєте?

Корольчук (дивиться на Олю). Не знаю... (До Лікаря). Не можна її привести до пам'яті, щоб вона могла розуміти?

Лікар. Не варто... Вона тепер ослабла... Треба ждати, коли сама це зможе... Штучні способи можуть більш ослабити серце.

Корольчук (до Качуренка). Папери вже готові?

Качуренко. Один готовий. А я зараз другий зроблю. Я зараз... Так ви згоджуєтесь?

Корольчук. Я мушу говорити ще з Олею...

Качуренко. Але ж... Як вона не зможе?

Лікар. В крайньому разі можна зробити так, що зможе...

Качуренко. Ну, то робіть, робіть. Корольчук. Добре. Давайте другий... Качуренко. Я зараз. (Поспішно йде у другу кімнату). Корольчук (тихо). Я думаю, що він хоче обдурить нас.

Лікар. Як саме? Через що ви так думаєте?

Корольчук. Якось це... все в їх продумано вже.

Лікар. Ну, він мусить думати про це.

Корольчук. Так, але... Як же підпис офіцера? Я знаю, що офіцер неодмінно хоче привезти з губернії салдатів. Бо вони довго не продержаться. Робітники можуть добути... сил і всіх їх перевішати.

Лікар. То правда.

Корольчук. А потім така річ. Він це при вас сказав. Як викриється, що він обдурив, ви ж можете показати на нього... Та й взагалі такі речі не говоряться при свідках. А він навіть і не подумав про це. Наче зарані знає, що за те йому нічого не буде...

Л і к а р. — То правда. Але чекайте. Ви ж прочитаєте і той другий папір? Раз там не буде нічого такого, то чого ж вам?

Корольчук. Ну, хто його зна. Може, вони наготовили два папери і в другому якимсь тайним жандармським шифром написано те саме, що й у першому? Як ви взнаєте? Що робить?.. А я не можу привезти салдатів! Цього я не можу!.. Але ж як бути, як бути? Невже ви не можете?!

Л і к а р. Не можу... Не маю інструментів. Ви ж знаєте, я тут тимчасово... Ах, яке становище! Але не може бути! Він не обдурює вас...

Корольчук (рішуче махає рукою). Ну, все одно їду, хай що буде, те буде. їду.

Лікар. Ідете? Ну, бажаю вам успіху і щасливо вернутись... Тільки не баріться, і все буде добре... До побачення! (Стискає руку й виходить).

Корольчук. Дякую вам дуже... До побачення. (Ходить по хаті, зупиняється перед Олею й прислухається; тихо кличе). Олю!.. Олю!..

Лікар (входячи). Я забув... Як треба буде мене, посилайте до Новикова, я буду в нього. А це ось вам пляшечка... давайте нюхать — може, це зможе її привести трошки до пам'яті. Але не треба багато. Як не помагає, лишіть...

Корольчук. Дякую.

Лікар. Тільки не багато. Бувайте здорові. (Виходить).

Корольчук. Добре. (Підходить знов до Олі і обережно дає їй нюхати з пляшечки).

Оля (якийсь час стогне, затихає, крутить головою й розплющує очі. Слабо питає). А я вже лежу?

Корольчук. Нічого, нічого, скоро встанеш... Ось прийде лікар, і нічого...

Оля (ледве посміхаючись). Сил немає... А'як там? (Хита головою на залізницю).

Корольчук. Нічого. Робітники з самого ранку стоять. Все про твоє здоров'я питають...

Оля. А паровоз?

Корольчук. Паровоз... у начальства. Тут, знаєш, Олю... Тобі треба операцію робити. Оля. Робіть...

Корольчук. Але цей лікар не може... Треба з губернії. Оля. Ти хочеш їхати в губернію?

Корольчук. Начальство дає паровоза, щоб я поїхав. Оля. І привезеш салдатів?

Корольчук. Як залізниця в руках революціонерів, то цього не буде...

Оля. А як в руках началь... Ох!

Корольчук. Що тобі?

Оля. Нічого... Навіщо ти повісив те жовте?

Корольчук. Яке жовте? Де?

Оля. Тут, на цьому дереві. Не треба... ,

Корольчук. Ніякого дерева немає... Олю! Нема, голубко, дерева...

Оля. Ох, я не можу... Прожени їх... Прожени!.. Вони ж мені на груди." Я не можу!

Корольчук. Олю!.. Олю!..

Оля стогне і знов лежить непритомно.

Корольчук. Олю!.. Олю!.. (Дає нюхати пляшечку, але Оля не приходить до себе. Він безсило сідає і з одчаєм дивиться на неї. Потім рішуче встає й хоче вийти).

Входить Гнат.

Гнат (шепотом). Ну, як? Лучче? Ні? Корольчук. Гірше. Треба операцію робити.

Гнат. Таки треба?

Корольчук. Інакше помре. Я їду в губернію за оператором.

Гнат (мовчить, потім). Так. Значить, привезеш салда-

тів.

Корольчук. Залізниця в руках робітників. Гнат. Ні. В начальства. Це відомо напевне. Корольчук. Напевне?

Гнат. Напевне. Приїхав Карпо, сам бачив-. Скрізь сал-дати. Розсилають по різних станціях. Як поїдеш, так і сюди пошлють.

Корольчук. Старий хоче підмінити папір, щоб не посилали сюди, ніби тут спокійно. Гнат. Як? Старий за нас?

Корольчук (не дивиться на нього). Цілком. Він обмане офіцера, я привезу лікаря, й більше нічого. Начальство пропустить паровоза...

Гнат (радісно). От так історія! Та їдь, коли так! Аби спасти Олю... (Тихо). Вона чує?

Корольчук. Ні... Але треба робочим сказать, щоб вони не думали, що я їду за салдатами.

Гнат. Так ходім, поговориш. А там, може, як-небудь і паровоза... Ех, все одно, аби Оля видужала... Знаєш, скажу старому, щоб лучче на двір не виходив... Хлопці так хвилюються, що може вийти чортзна-що. Хай краще сидить в хаті, поки виясниться...

Корольчук. Та він і сам знає. Ну, ходім...

Гнат. Ходім. Хлопцям поки що не треба казати, що він до нас переходить?

Корольчук. Ні-ні, не треба, хай потім, як операція пройде.

Гнат. Добре.

Виходять обоє.

Якийсь час нема нікого. Оля стогне й неспокійно рухається. Входить Качуренко з пакетами в руках, озирається. Підходить до Олі, гукає —

та не чує. Знадвору входить Офіцер.

Качуренко. А, добре, що ви прийшли. Офіцер. Ну, що? Лучче їй? Качуренко. Ні, не лучче. Офіцер. Значить, операцію таки треба? Качуренко. Треба.

Офіцер. Ага! Ну, а Корольчук як? (Хита на Олю, тихіше). Вона чує?

Качуренко. Ні, нічого не чує... Корольчук згоджується, але так, як я й казав, щоб підмінить пакет.

Офіцер. Так. Значить, і він з ними? Добре, потім порахуємось. І поїде сьогодні, зараз? Я його бачив, він там щось з робітниками говорить!

Качуренко. Радиться з ними.

Офіцер. Слухай, Качуренко, я боюсь,що він як-небудь помітить. Там той значок... Не треба було.

Качуренко. Нічого не помітить... Куди йому! Він цілком вірить... Хай тільки їде, а назад може й не вертатись. Лікар і без нього приїде.

Офіцер. Треба попсувати путь на Горохове. Сьогодні вночі неодмінно хай підуть і попсують. З Горохового можуть наїхати.

Качуренко. Ну, то пошліть.

Офіцер. Зараз піду скажу. (Дивиться в вікно). Ач, сволоч, зібрались. Нехай, нехай. Ти краще не виходь....Чуєш? Мене вони милостиво пропускають. Нічого, я їм покажу милість. Ну, я йду. Приходь сказати, як Корольчук виїжджатиме. Чуєш?

Качуренко. Слухаю. (Офіцер виходить).

Качуренко сам, підходить знов до Олі, дивиться на неї, тихо цілує й іде в

другу хату.

Якийсь час нема нікого. Оля щось бурмоче, ворочається, стогне. Входять знадвору Корол ьчукова й Наталка.

Корол ьчукова (підходить до Олі, дивиться й починає тихенько плакати). Бідна моя ясочко... Покалічили нещасну...

Наталка (хмуро дивиться на Олю). Що ж це нема нікого?

Корольчукова. Покинув її... Робітники йому потрібні. Голубонько, ранена... (Схлипує).

Наталка (іде до вікна, дивиться, живо). А дивіться — робочі побігли до паровоза... Мабуть, Остап зараз поїде. Це він у Горохове!

Корольчукова (швидко підходячи). Як у Горохове? Та стражники ж стережуть паровоза... (Дивляться обидві у вікно). І офіцер з ними. Що ж то, боже мій?.. Куди ж то він зібрався?

Наталка. Мені казав Федір, що Остап хоче їхати в Горохове.

Корольчукова. У Горохове?.. То, значить, знов мене кидає? А Оля?.. Він же казав, що в губерню по лікаря поїде... Та чи єсть же в нього серце?! Що ж він собі думає! Вона ж помре!

Наталка. А як поїде в губернію, то сюди пришлють салдатів і всіх постріляють, як в Болоховім.

Корольчукова. То так їм і треба. Хай не бунтують. Ач, взяли собі моду!

Наталка. Бунтують, бо по всій Росії бунтують, свободи хотять...

Корольчукова. Якої їм ще свободи? Що, їх держать? Чого їм треба?

Наталка. Усі бунтують. А як Остап піде проти всіх, то... це негарно буде. Це — сором...

Корольчукова. Оце маєш! Що ж, значить, хай кине мене, її (шва на Олю) та їде в Горохове?

Наталка. А хіба лучче буде, як він візьме на свою душу сором?..

Корольчукова. А, одчепись ти од мене!.. Так і ти така?.. А ти ж учора що говорила?.. Не хочу я тебе слухать... І не смій кому таких слів говорить!..

Входить Корольчук.

Корольчукова (до нього). Так ти їдеш у Горохове? Ти знов? Чи ти маєш хоч крихту жалості в грудях? Га? Та згляньсяся хоч на бідну дівчину (кива на Олю), як на матір не вважаєш...

Корольчук (здивовано). Та звідки ви взяли, що я їду в Горохове? Що вам бог дав?

Корольчукова. Усі говорять. Всі пальцями показують на такого сина, що кидає матір.

Корольчук. Ідіть лучче, мамо, додому, мені ніколи. Я їду зараз у губернію по лікаря. Ідіть, зараз сюди прийде лікар, мені треба з Олею тут дещо...

Наталка. Так ти їдеш не в Горохове?

Корольчук (сердито). Та ні — кажу ж вам!

Наталка. Привезеш салдатів, значить?

Корбльчук (здивовано). І ти про салдатів?

Наталка. Хіба я не така ж, як усі?

Корольчук (пильно дивиться на неї). А що мені треба робити? Чого б ти хотіла? Щоб я не їхав?

Наталка. Щоб не привозив салдатів.

Корольчук (на Олю). А вона? Ти про неї думаєш?

Наталка (потуплено). Вона одна, а нас сотні. Нас постріляють.

Корольчук (посміхнувшись). Ага! Яка стала жаліслива. А вчора не така була.. Ну, так я тільки лікаря привезу... Ну, годі. Мамо, ідіть додому, я не їду в Горохове. Само начальство дає паровоза. Чого вам ще? Прощай, Наталко, мені нема часу.

Корольчукова. А коли ж ти вернешся?

Корольчук. Сьогодні ввечері. Ідіть, ідіть...

Корольчукова (обніма). Ну, боже ж тобі поможи. Спасибі, синку, що не слухаєш всяких дурисвітів. Хай бог тобі помагає. (Заглядає до Олі, сумно хитає головою й виходить, одвернувшись од Наталки).

Наталка стоїть якийсь час з потупленою головою, потім раптом гірко плаче,

закривається руками й хутко виходить. Корольчук здивовано і хмуро дивиться їм услід. Потім підходить до Олі й тоскно приглядається. Далі згадує щось, підходить до дверей другої хати

і стукає. Виходить Качуренко.

Корольчук. Ну, як пакети? Є?

Качуренко. Зараз, зараз... Ось допишу одно слово. А що, вже поговорили?

Корольчук. Поговорили.

Качуренко. Ну, як? Згоджуються?

Корольчук. Згоджуються. Тільки... (Мнеться). Тільки бояться, що з губерні пришлють сюди кого-небудь. Щоб ніхто, крім мене, не їхав. А на пакет мусять подивитись представники од робітників.

Качуренко. Та добре, добре... Поїдете самі. А пакет я зараз. Дописати одно слово...

Корольчук. То пишіть швидше.

Качуренко. Одна минута... (Зникає).

Входять Гнат і Кузьма Гнат. Ну, що?

Корольчук (тихо). Зараз пакети дасть. Кузьма (заклопотано). А... той, а вони ж по формі будуть?

Гнат. Ну, розуміється. Що ж ти думаєш, він не знає форми? Слава богу, посивів на цьому... (Підходить до Олі) Ех!.. Н-ну, старий катюго! (Грозиться кулаком до дверей) Твоє щастя, що ми безсильні... Я б тобі показав

Корольчук. Він і так покараний... Дивитись на нього жалко...

Гнат. Жалко... Стерво старе.. Корольчук Тш!

Виходить Качуренкоз паперами в руках Хитає головою Кузьмі й Гна тові, подає папери Корольчукові, боязко озираючись, говорить до Гната й

Кузьми

Качуренко. Заступіть, щоб ніхто не побачив.. Ось це один. о... бачите... підпис? Тут ось написано. О ну, це формальність, а ось тут... "прошу прислати військової допомоги... Станція в руках революціонерів"... ну, і так далі... Це один... А ось другий... Підпис той самий... Бачите? Цілком той самий...

Кузьма. Чекайте. Ану, дайте я подивлюсь.

Гнат. Та ну, що там дивитись, той самий...

Кузьма. Та треба ж... Не можна так...

Качуренко. Прошу, прошу... Ось, звіряйте. Ну?

Кузьма (пильно роздивляється). Так... Той самий... А що написано в цьому?

Качуренко. Читайте... "Станція в наших руках... Трапився випадок... Прошу прислати досвідченого хірурга". Читайте самі. Нічого нема. Будьте спокійні...

Гнат. Все добре!.. Ну, чудесно. Можна їхати.

Кузьма. Ану, дайте мені ще.

Корольчук. Ах, товаришу, нема часу!..

Гнат. Кузьмо, ну тебе к чорту! Ти тільки час однімаєш... Чого тобі ще треба?

Кузьма. Та я хочу подивитись ще... Не можна ж так... Треба, щоб усе було як той... як слід. Печаті, наприклад... Як нема печаті, то й не годиться.

Качуренко (з слабою посмішкою). Це — не прокламація... Нате, дивіться... (Подає).

Кузьма. Я знаю, що не прокламація, а все ж таки... (Розглядає, придивляється).

Гнат (нетерпляче). Ну, годі... Мороку взяв з собою... Буде, кажу, часу нема... Чуєш, Кузьмо, давай, треба запечатувати.

Кузьма помалу вертає, мовчить.

Качуренко. Ну, так я цей рву. (Рве перший). А цей... ось... (показує) даю вам... Ось в конверт... (Запечатує). І от... Можна їхати... (Дає Корольчукові).

Корольчук (хова в кишеню пакет). Так... Що ж це лікаря немає?

Качуренко (тривожно). А нащо лікар? Може, що з Олею?

Всі дивляться на Олю

Корольчук. Ні, нічого.. А треба б... Я хочу поговорити з Олею...

Качуренко. Та навіщо вам? їдьте швидше.

Корольчук. Ні, не можу. Я мушу з нею поговорити. Це недовго... Зараз прийде лікар, він її приведе до пам'яті. Це п'ять-десять хвилин...

Кузьма (хмуро до Корольчука). Нам треба б ще поговорити.

Корольчук. Про віщо ще? Кузьма. Так... Про деякі справи... Гнат. А, покинь, Кузьмо, надокучив ти з своїми балачками.

Кузьма. А ти мовчи... Я маю справу, от і все... Не можна так...

Качуренко. Ну, говоріть, я вийду... Кузьма. Ми вас тоді покличемо, як можна буде. Качуренко. Добре, добре. (Виходить).

Гнат стискає плечима.

Кузьма (шепотом до Корольчука). Ану, дай сюди пакет.

Гнат (обурено). Кузьма! Ну, що це за нещастя, справді! Корольчук. Навіщо?

Ку.зьм а. Дай, я ще подивлюсь... Там щось таке... Щось не той. Дай.

Гнат. Ну, що ти будеш з ним робить?!

Корольчук. Та він уже запечатаний, не можна розпечатувати.

Кузьма. Нічого... Дай... Я там щось бачив... Щось не те... Не можна ж так... А як вони щось написали шифром?.. Як можна так?..

Корольчук (виймає пакет). Ну, я не знаю.

Гнат. Та що ти там бачив?

Кузьма. Там якась така закарлючка єсть... Дай сюди... (Бере пакет, озирається на двері Ц розриває. Розгортає і показує). О... бачите? Що воно таке? Для чого?

Всі розглядають.

Гнат. Так собі... Просто карлючка, та й годі...

Кузьма. Е, карлючка. А ти знаєш, що вона значить? Жандарми, з ними треба той... Ану, якби пригріти на вогні... Може, вони тут хімічно написали? Га?

Корольчук. Ну що ти, як же гріть,— попсується!..

Гнат. Хм!.. А може, справді, чорт їх знає... Давай лампу. Неси сюди... (Біжить до столу, світить лампу).

Всі озираються на двері. Заступають собою лампу, Кузьма гріє папір. Всі напружено вдивляються.

Кузьма. Єсть! О!

Гнат. Тш! Тихо. Справді... О, падлюки! Грій, грій...

Сюди... Читай... "Мушу посилати"... Грій тут. Пересунь. Грій більше... Тепер уже нема чого... Ах, падлюки!! "Салдатів... мушу по... посилати... бунтовщики"...

Кузьма (читає): "Роту салдатів, машиніста держати під доглядом, але не показувати йому того". Ну?..

Корольчук (читає, потім вириває папір, мне його й засуває в кишеню. Рішуче, люто). Ну, коли ви так! Добре... Я вам покажу! Я вам покажу!..

Гнат. А старий?! А старий?!

Корольчук. Тихо. Не треба показувати. Чекайте Як же тепер? Давайте якось обсудимо... (Забуває свої слова й прудко ходить по хаті). Ах ви ж, падлюки! Ах ви ж, падлюки... Ну-ну! (Зупиняється). Що ж робити?!

Кузьма. От вам! Я дивлюсь, що там якась закарлючка...

Гнат. Та годі, Кузьмо, ну, добре, знаємо... Що робити тепер? їхати не можна. Що ж — привезти їм салдатів?

Корольчук. О, чорта з два! О, цього вони не діждуться, я йому, старому душогубові, покажу салдатів, я йому покажу, я його на вогні по шматочку буду пекти... Бережись ти, кате! (Грозить кулаком).

Гнат. Але як же бути? Як з Олею? Га?..

Корольчук (осідає). Не знаю.

Гнат. Невже цей лікар не може... нічого помогти?

Корольчук. Не може, проклятий! Не може... Що ж робить? Вона ж помре! Помре, Гнате.

Г н а т. Ах ви ж, с-сукини с-сини! —

К у з ь м а. А той... а може б, ми їх якось... Чекайте, а в Гороховім нема лікаря?

Гнат. Ну, то що? Як же ти з Горохового привезеш його сюди?

Корольчук. Та нема там, здається... Нема, казав цей лікар...

Кузьма. Ех, шкода! А то б з Горохового...

Гнат. Та що ти верзеш дурницю!.. "З Горохового, з Горохового". Як же ти привезеш з того Горохового?

Кузьма. А так... Сів би Остап на паровоза та й поїхав би у Горохове... Не в губерню, а в Горохове... Хто його може спинить?

Гнат. А правда! Остапе?

Корольчук. Та нема ж там лікаря.

Всі замовкають.

Гнат. Що ж робить?

Корольчук. їхати в губерню? З цим пакетом? А не

їхати — значить її на смерть оддати?.. Ух! (Люто підніма стілець і хоче тріснути ним об підлогу).

Гнат (спиняючи його). Тихо, Олю стривожиш...

Корольчук. Ну що ж робить?! Ну? Радьте ж, якого чорта! Що робить? Бо я візьму й розіб'ю собі голову, вона нікуди не годиться... Я нічого не можу придумати... Говоріть. Рішайте. їхати в губерню?

Гнат і Кузьма мовчать.

Корольчук. Ну, говоріть же... Рішайте. Гнат (тихо). Ти сам рішай... Корольчук. Я сам, я сам...

Кузьма. Узять товаришку Олю і їхати... той... та й їхати з нею в Горохове.

Корольчук. Не можна її рушити, вона помре... І чого в Горохове? Чого? Що там є? Лікар? Нема там лікаря!

Лікар (із скринькою, поспішно входячи). Що таке? Що трапилось? (Дивиться на Олю).

Корольчук. Ідіть сюди. (Виймає папір, розгортає, показує). Бачите?

Лікар (читає, обурено). Ах, падлюки!! Ах, мерзотні створіння!..

Корольчук. Що робити тепер?

Лікар. Піти, показать їм! Шпурнути їм в морду цей папір!

Корольчук. Ну, то що? Вони зовсім не дадуть паровоза. А Оля помре. Старий кат продасть її.

Лікар. Ах, які ж люди!.. Рідну дочку засуджує, старий мерзенник!

Корольчук. Ні, він її рятує. Тільки як?! Н-ну, чекай же ти!.. (До Лікаря). Слухайте, зробіть, щоб вона могла поговорити з нами. Можете?.. Все одно тепер. Хай вона... Так! Хай вона рішає... Слухайте, це напевне, що в Гороховім нема лікаря? Це ж велика станція. Не може бути. Можна ще так зробити. Сісти на паровоз, взяти її й одвезти в Горохове.

Лікар. Як? Вони ж не дадуть паровоза?

Корольчук. Сказать їм, що їду в губерню. І заднім ходом, назад. Це можна... Тільки... чи видержить вона?

Лікар (мнеться). Не знаю... Як казати щиро,— нема надії... Може б, якось ще з ними? Га? (Хита на другу хату).

Корольчук. Ні, з ними більше нічого! З ними потім будемо говорити. Ну, нічого... Робіть їй щось. Вона мусить це знати... Все одно. Робіть...

Лікар. Але це її схвилює.

Корольчук. Все одно. На годину раніше, на годину пізніше. Та робіть, ради бога. Що ви хочете, щоб я в губерню їхав, чи що?

Лікар. Добре. (Поспішно виймає інструменти, підходить до Олі й робить їй впорскування).

Всі підходять ближче й слідкують.

Оля (підводить голову, оглядає всіх). Що таке? Що трапилось?

Корольчук. Олю!.. Ти не той. Не хвилюйся... Тут така історія... Треба тобі знати... Розумієш, ти... той... у тебе куля в легені.

Лікар. Позвольте, я скажу...

Оля. Ні-ні, хай говорить, що таке? Ну, я знаю... Ну?

Корольчук. Ну, і той... Тільки ти не думай нічого... Чи той... Тобі треба операцію. Ми хотіли з губерні привезти хірурга. Розумієш?

Оля. Ну-ну...

Лікар. Спокійніше, ради бога, спокійніше... Не треба так... Ляжте, Олю...

Оля. Нічого, нічого, я себе почуваю добре... Ну? Та що далі?

Корольчук. Ну, треба хірурга... Розумієш? Щоб кулю з грудей... І паровоз давали... Твій батько і начальство... Але... Вони той... казали, що тільки лікаря привезти, але обдурили й ось, бачиш (показує папір),— це папір в губерню... а тут хімічно написали, щоб прислали салдатів... Розумієш?.. І тепер...

Оля (лягаючи безсило). І ти хочеш їхати? Корольчук. Я не хочу, але... твоя рана грозить тобі... Це дуже небезпечно...

Оля. Слухай, як ти поїдеш, я розірву руками рану.

Всі переглядаються.

Корольчук. Я не поїду, але... (Хапа себе за голову).

Кузьма (до Лікаря). А може, той... може, якось в Горохове можна?

Лікар. Немає лікаря в Гороховім.

Оля. Що Горохове? Що Горохове?.. Хто хоче їхати в Горохове? Остапе, ти їдеш в Горохове?

Корольчук. Та там же нема лікаря...

Оля. Але ти поїдеш? Поїдеш?

Корольчук. Я не можу їхати...

Оля. Чому? Вони ж дають паровоза. Ти можеш поїхати

не в губерню, а в Горохове. (До інших). Правда? Це ж можна? Гнате, хіба не можна?

Гнат. Та звичайно... Але в Гороховім нема лікаря...

Оля. Та навіщо лікар? Я ніякого лікаря не хочу...

Лікар. Ради бога, не хвилюйтесь, спокійніше...

Оля. Я все одно помру. Мені не треба лікаря... Чуєш, Остапе? Я тобі покажу, коли ти поїдеш в губерню за лікарем, я все одно помру... Ти їдь в Горохове! Чуєш? Поїдеш?

Лікар (дає їй нюхати). Молю вас, спокійніше...

Оля (нетерпляче одпихає його руки). Ах, почекайте! Остапе, скажи: ти хочеш дати мені радість? Скажи?

Корольчук (понуро). Радість тим, що... Ні, не можу я!

Оля. Ну так я все одно помру... (Лягає на подушку, знову підводиться). Остапе! Поїдеш?

Корольчук (довго мовчить, нарешті глухо говорить). Поїду.

Оля. Дякую. (Лягає).

Корольчук (Гнатові). Поклич старого.

Гнат стукає в двері.

Оля (знов підводиться, шепотом). Значить, скажете, що в губерню? Правда? Добре?! (Лягає).

Лікар складає свої ліки в скриньку. Входить Качуренко.

Корольчук (до нього). Я їду зараз... Прошу бути коло Олі...

Качуренко. А як їй? Лучче хоч трохи? Лікар (дивиться на Олю. Та лежить з закритими очима). Та... трохи лучче, але... Олю!..

Оля не обзивається.

Лікар. От вона знов... в забуття впала. Ну, тим краще! (До Качуренка). Треба бути коло неї весь час. Як щось трапиться, кличте мене...

Корольчук. Ну, значить, можна... (Підходить до Олі, нахиляється, цілує, поспішно одвертається й майже біжить з хатиу.

Качуренко. Остапе Гавриловичу! Остапе Гавриловичу!

Корольчук (зупиняючись в дверях). Що? Качуренко. Не забули пакета? Корольчук (дивиться нерозуміючими очима). Що?.. Пакет?

Качуренко. Пакет, папір... До начальства...

Корольчук. А-а... Пакет?.. (Чудно посміхнувшись). Ні, не забув. І не забуду! Чуєте? (Виходить, за ним усі).

Качуренко непорозуміло дивиться їм вслід, потім помалу вертається й іде до Олі. Та неспокійно ворушиться, бурмоче щось. Качуренко тоскно дивиться на неї. Хутко входить Офіцер. Качуренко одходить од Олі.

Офіцер (лютий). Ну, почекайте ви мені... Яка мерзота: звертаюсь до Корольчука, так ввічливо; він, паршивець, тільки одвернувся... Ну, підожди! Ти у мене на колінах будеш балакати.

В цей час Оля приходить до себе, підводить голову, непорозуміло озирається і, помітивши офіцера, знову лягає і, притаївшись, слухає.

Офіцер (хутко на Олю). Вона чує?

Качуренко. Ні. В забутті знов...

Офіцер. З горя? А чому він одвернувся і щось сказав цій компанії й зареготав? Ну, нічого, я йому покажу!.. І той лікарчук з ними! Почекайте ви, падлюки, я вам покажу... (Підходить до вікна, дивиться). Ач, як вся сволоч витріщилась на мене... Він їм щось говорить. Іди сюди, подивись... Ораторствує... Що він їм може говорити? Говори, говори, голубчику, сам привезеш на себе, я з вами тоді поговорю... Так-так, поглядайте на мене...

Качуренко обережно виглядає,— зараз же чути крики й свист. Качуренко

одхиляється.

Офіцер (тривожно). Що він їм говорить?.. Щось показує. Якийсь папір... Слухай, він їм показує якийсь папір! Чи не той?..

Качуренко. То він, мабуть, щоб вони не боялися...

Офіцер. Ага! Правда... Знов говорить... А-а, зраділи! Радійте, дурні, радійте. Коротка ваша радість... Так-так, прощайтеся з ним. Чи побачитесь?..

Чути свисток.

Офіцер. Ну, останній акт... Але куди ж він їде? Чого ж він назад?..

Качуренко. Як назад?! (Підходить).

Офіцер. Чогось назад їде. Всі дають дорогу>.. Він їде на Горохове... Він обманув нас... Ми пропали, він на Горохове їде!!

Чути свисток, грохіт паровоза і за цим крик "ур-ра!". Оля, яка весь час напружено прислухається, раптом теж кричить "Ур-ра!!" і падає без пам'яті на подушку. Офіцер і Качуренко вражено озираються на неї й ціпеніють.

ЗАВІСА